

Den er en ganske jævn og naturlig ting. Den er en bevægelse, der fremkommer af sig selv *overalt* og *til alle tider*, hvor forholdet mellem mænd og kvinder ved tingenes udvikling er kommen ud af sin naturlige ligevægt.

Thi det sker af og til. Verden staar nemlig ikke stille. Det skulde synes overflødigt at sige det, men det er underligt, hvor ofte det dog glemmes.

Vi ser derfor kvindesagen opstaa snart der, snart her i historien. Lad mig minde dem om, at det gamle Athen havde sit kvindespørgsmaal, lige saa fuldt som det moderne skandinavien. Tillad mig at henvise dem til prof. Heibergs lille skrift derom i filologisk historisk samfunds skrifter. De vil deraf se, at det var et spørgsmaal, som den tids ypperste tænkere: Plato, Aristoteles og Xenefon tog del i, ikke at tale om digterne, som Euripides og Aristofanes. Spørger vi prof. Heiberg, hvad der da havde fremkaldt det, svarer han: Der var brudt en ny tid frem, den moderne dannelse og aandsudvikling havde skabt en kløft mellem mænd og kvinder. I Sparta, hvor udviklingen ikke var gaaet saadan frem, havde man intet kvindespørgsmaal. Enhver, der interesserer sig for dette spørgsmaal, burde læse professor Heibergs lille skrift. Men jeg kan ogsaa vælge et eksempel fra vort eget land. For 200 aar siden havde vi i den danske litteratur en ganske varm kvindesagsdebat; blandt dem, der tog del i den, vil jeg blot nævne *Birgitte Thott* og *Leonore Kristine*, af mænd *Anders Bording*, senere gav ogsaa *Holberg* sit besyv med. Den var fremkaldt ved den mur, som latinen havde skabt mellem mænds og kvinders dannelse og deres aandsinteresser — da latinens herredømme faldt, faldt ogsaa kvindespørgsmaalet bort af sig selv. Det 18. aarhundrede havde ikke noget særligt kvindespørgsmaal og første halvdel af det 19. heller ikke.

Disse eksempler skulde blot vise dem, at kvindespørgsmaalet, som jeg har sagt, dukker op alle vegne, hvor mænd og kvinder splittes ad i to hinanden uforstaaende partier.

Men nu i vore dage og i vort eget land. Nu er der en kvindesag, eller, som jeg hellere vil kalde den, et kvindespørgsmaal. Hvad gælder spørgsmaalet, og hvad har fremkaldt det?

Det er naturligvis flere samvirkende omstændigheder, der har bidraget, men der er efter mit skøn, to store forandringer i forholdene, der vejer mer end alle andre.

Den ene kom pludselig, offentlig, iøjnefaldende; *den anden* kom langsomt, stille, inden-

for de fire vægge, men virkede ikke mindre kraftigt.

Den første forandring i kvindens stilling var det, der skete den 5. juni 1849. Ja, hvad skete der da? spørger de. Da fik mændene almindelig stemmeret osv., men for kvindernes vedkommende skete der ikke nogen forandring. Ja, rigtigt, men det var netop det, der var Forandringen. Tænk dem om. Før den tid havde mænd og kvinder været aldeles lige-stillede; de havde været den absolute konges undersaat, han havde at sørge for deres vel, kvindernes saavel som mændenes. Men saa kom grundloven. Med eet slag blev det ene køn gjort til regent, til absolut og uansvarlig monark, mens det andet blev ved at være undersaat. Var det ikke en ganske artig forandring af forholdet?

Den anden store forandring — ja den laa ikke nær saa aabenlyst for dagen. Det var den kolossale forandring, som storindustrien i vort aarhundrede har fremkaldt i arbejdets kaar. At maskinernes indførelse gjorde en mængde haandkraft overflødig og derved fremkaldte arbejderspørgsmaalet, ved de alle.

(Sluttet).

De mange Barnemord.

Det er til dels berettiget — men ogsaa kun „til dels“ — når pastor *U. Birkedal* i „Kvinden og Samfundet“ for d. 19. d. m. klager over, at kvindesagens forkæmperinder har ladet spørgsmaalet om forebyggelse af barnemord uanset, — derimod har pastoren fuldt ud ret, når han gang paa gang har manet os til at tage spørgsmaalet op til drøftelse og løsning, og det er mig en glæde at udtale min og mange andres tak derfor.

Derefter må det være mig tilladt at minde om, at „Dansk Kvindesamfund“ ved fællesmødet i Odense 1900 nedsatte et udvalg, der skulde arbejde for, at fabrikløven ikke skulde gøre det alt for uoverkommeligt for en fabrikarbejderske at skaffe føden til sig og sit nyfødte barn, og det tør vel nok siges, at det skyldes dette udvalgs arbejde, at lovens § 18, 1ste stykke, der lyder:

„Ingen kvindelig arbejder må i de første 4 uger efter sin nedkomst indtræde i det i § 1, 1ste stykke, omhandlede arbejde, medmindre det ved lægeattest godtgøres, at dette kan ske uden skade for hendes egen eller barnets sundhed“,

fik følgende tilføjelse: